

Oktatási és Kulturális Minisztérium

Fogyatékossgal élő hallgatók a felsőoktatásban

Tájékoztató

2009.

Tartalomjegyzék

Bevezető gondolat	3.
A fogyatékoság	3.
A fogyatékosági csoportok	4.
A fogyatékoság igazolása	4.
Fogyatékosággal élő fiatalok a felsőoktatásban	6.
Fogyatékosági típusok	7.
A hallássérülés	7.
Hallássérült hallgatók a felsőoktatási intézményekben	8.
A vizsgákon alkalmazható segítségnyújtási lehetőségek	8.
Hogyan segíthetjük a hallássérült hallgatókat?	9.
A látássérülés	9.
Látássérült hallgatók a felsőoktatási intézményekben	10.
A vizsgákon alkalmazható segítségnyújtási lehetőségek	10.
A látássérült hallgató tanulmányai és vizsgái alatt használható segédeszközök	10.
Hogyan segíthetjük a látássérült hallgatókat?	11.
A mozgássérülés	11.
Mozgássérült hallgatók a felsőoktatási intézményekben	11.
A vizsgákon alkalmazható segítségnyújtási lehetőségek	12.
Hogyan segíthetjük a mozgássérült hallgatókat?	12.
A beszéd- és más fogyatékoságról	13.
Beszéd fogyatékos és más pszichés zavarokkal küzdő hallgatók a felsőoktatásban	13.
Súlyosan dadogók	13.
Diszlexia-díszgráfia tüneteivel küzdők	13.
Diszkalkulia tüneteivel küzdők	14.
Hogyan segíthetjük a beszéd és más pszichés zavarral küzdő hallgatókat?	14.
Az autizmus	14.
Autisták a felsőoktatásban	15.
Hogyan segíthetünk az autistáknak?	15.
A vizsgákon alkalmazható segítségnyújtási lehetőségek	15.
A fogyatékosággal élő hallgatók jogai	15.
A felsőoktatási intézmények feladatai	15.
Az intézményi koordinátor	16.
A koordinátor feladatai	16.
A fogyatékos normatíva	16.
A normatíva felhasználásának lehetőségei	17.
Jogszabályi háttér, a fogyatékosággal élő hallgatókra vonatkozó rendelkezések	
A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény	17.
79/2006. (IV. 5.) Korm. rendelet a felsőoktatásról szóló	
2005. évi CXXXIX. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról	18.

Bevezető gondolatok

A világ összes országában léteznek nehézségek, amelyek jelentős hátrányt okoznak az akadályozottsággal élőknek. Ezek az akadályok gátolják az egyenlő részvételt a társadalomban és korlátozzák az alapvető emberi és szabadságjogok gyakorlását.

Az Európai Unió tagállamai, így köztük hazánk is, törekszik a fogyatékossgal élő emberek esélyegyenlőségének megteremtésére. Az esélyegyenlőségért folytatott küzdelem során hazánkban is jogszabályok és konkrét intézkedések születtek a fogyatékossgal élők érdekében. Az intézkedések sorából ki kell emelni az oktatást, amely az emberi jogok előmozdításának alapvető eszköze. Ma már vitathatatlan és elfogadott, hogy az ép értelmű fogyatékossgal élő fiataloknak a fizikai munka helyett jobb perspektívát biztosíthat a szellemi munka, ezért támogatjuk a felsőoktatásban való nagyobb arányú részvételüket.

A hatályos felsőoktatási törvény valamint a kapcsolódó rendeletek kellő szabályozást nyújtanak a fogyatékossgal élő hallgatók tanulmányainak folytatásához szükséges esélyegyenlőség biztosításához. A jogi szabályozás és a megfelelő intézkedések végrehajtása mellett társadalmunk szemléletének változása is szükséges ahhoz, hogy elősegítse a fogyatékossgal élő fiatalok társadalmi, gazdasági és szociális integrációját.

E tájékoztatóval segíteni kívánjuk a felsőoktatási intézményeket, a fogyatékossgal élő hallgatókkal foglalkozó koordinátorokat, oktatókat, hallgatókat és mindazon személyeket, akik a tevékenységük során kapcsolatba kerülnek fogyatékossgal élő hallgatókkal, és még nem rendelkeznek megfelelő ismeretekkel. Ismertetjük a fogyatékossgal típusokat, a segítségnyújtás lehetőségeit, illetve megfelelő tájékoztatást adunk a fogyatékossgal élő hallgatók vizsgáztatásáról, az általuk kérhető és adható felmentésről, a vizsgákon alkalmazható segítségnyújtási formákról.

A fogyatékossgal

A fogyatékossgal problémája egyidős magával az emberiséggel, de mai, széles elterjedt, súlyos formájában meglehetősen új keletű: egyfelől folyamatosan, lassan, másfelől mégis a XX. század közepétől vált világméretű problémává. Az ENSZ közgyűlése által 1993. december 20-án elfogadott 48/96 számú határozat tartalmazza a fogyatékossgal élő emberek esélyegyenlőségének alapvető követelményeit, valamint meghatározza a „fogyatékossgal” fogalmát.

„A világ tetszőleges országának bármely népességcsoportjában előforduló nagyszámú különböző funkcionális korlátozottság.”

Valószínűleg nincs még egy olyan terület, olyan fogalom, amely tartalmát és a hozzáfűződő értékeket figyelembe véve olyan számottevő módosulásokon ment volna keresztül az elmúlt évtizedekben, mint éppen a „**fogyatékossgal**” fogalma.

A fogyatékossgal az ember egy- vagy többirányú funkcióvesztése, képesség csökkenése; nem lát, nem hall, nem képes helyzetet, helyet változtatni vagy megfelelően kommunikálni, aminek következtében az ember, mint egyén nem képes úgy „működni”, mint más ember, és ez a hiány egész életében meghatározó.

Az egyes országok eltérően határozzák meg a fogyatékoság terminológiáját. A definíciók nagy többsége az egyén megváltoztathatatlan állapotának tartja az illető egészségügyi problémáját, amely végleges és tartós hátrányt okoz neki az életben. A fogyatékoság erőssége azonban kölcsönhatásban áll a testi hiányosságokkal és a társadalmi valamint a fizikai környezettel, ami azt jelenti, hogy a fogyatékoság foka és hatása nagymértékben változhat nem csak a fizikai állapot és az ellátás függvényében, hanem a társadalmi támogatás nyújtotta lehetőségek eredményeként is.

Manapság igen sokféle kifejezés használatos a fogyatékosággal élők állapotának megnevezésére. Az érintettek körében talán a legáltalánosabban elfogadott kifejezés a „sérült ember” (sérültséggel élő ember). A szakemberek szerint e kifejezés előnye, hogy a legkevésbé diszkrimináló; hátránya, hogy túl általános és pontatlan. Az „akadályozott ember” (akadályozottsággal élő ember) tartalmilag nézve a legszerencsésebb szóhasználat, hiszen kevésbé diszkriminál, ennek ellenére maguk az érintettek nem kedvelik. Ezt a kifejezésformát leginkább a szakemberek használják. Sajnos még a mai köznapi nyelvhasználatban is elterjedt kifejezés a „fogyatékos ember”, melyet az érintettek bántónak, diszkriminatívnak tartanak.

Az utóbbi években – nagyon helyesen – a bántó, diszkriminatív kifejezés helyett a magyar jogi nyelvzetben a „**fogyatékosággal élő**” kifejezés honosult meg, amelyet ma már a köznapi életben is igen széles körben alkalmaznak.

A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 147. § 8. pontja alapján **fogyatékosággal élő hallgató (jelentkező)**: az a hallgató (jelentkező), aki testi, érzékszervi, beszéd fogyatékos, autista, megismerés és viselkedésfejlődési rendellenességű.

Fogyatékosági csoportok

Mozgássérült (testi fogyatékos)

Hallássérült (érezékszervi fogyatékos)

Látássérült (érezékszervi fogyatékos)

Súlyosan beszédhibás (beszéd fogyatékos)

Dyslexia, dysgraphia, dyscalculia (pszichés fejlődési zavar)

Autista

A fogyatékoság igazolása

A fogyatékoság megállapításának és igazolásának rendjét a Ftv. 44. § (3) bekezdése felhatalmazása alapján a 79/2006. (IV. 5.) Korm. rendelet határozza meg, melynek 19. § (1) bekezdése kimondja: **A fogyatékosággal élő hallgató fogyatékoságának típusát és mértékét, annak végleges vagy időszakos voltát szakvéleménnyel igazolja.**

19. § (1) bekezdésben meghatározott szakvélemény kiadására

a) amennyiben a jelentkező fogyatékosága már a közoktatási tanulmányai során is fennállt, és erre tekintettel a tanulmányai és az érettségi vizsga során kedvezményben részesült, a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvényben meghatározott **bizottság jogosult**.

(A közoktatási törvény a fogyatékos helyett a sajátos nevelési igény kifejezést alkalmazza, de a Kt. 121.§ (1) bekezdés 29. pontja és (9) bekezdése, valamint a felsőoktatási tv. 147. § 8. pontja alapján a két fogalom alá tartozó kör azonos. A sajátos nevelési igény megállapítására a Kt. 35.§ (3) bekezdésében a szakértői bizottságokat jogosítja fel.)

A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 79/2006. (IV.5.) Korm. rendelet 19. § (2) bekezdés b.) pontjában kapott felhatalmazás alapján – a közoktatási tanulmányokat követően – a felsőoktatási tanulmányok folytatását tartósan és súlyosan akadályozó fogyatékossgot az **Országos Rehabilitációs és Szociális Szakértői Intézet** (továbbiakban ORSZI) szakvéleménnyel igazolja.

A szakvélemény kiállítására csak annak a felsőfokú tanulmányokat folytató hallgatónak az esetében kerülhet sor, akinek a fogyatékossgát a közoktatási tanulmányai ideje alatt nem állapították meg, és így az érettségi vizsgán kedvezményben nem részesült.

Amennyiben a hallgató **diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia** fogyatékossgot igazoló szakvéleményt kérelmez, abban az esetben **országos szinten az ORSZI Közép-magyarországi Regionális Igazgatósága jogosult** a szakvélemény kiállítására.

I. fokon a nevezett igazgatóság kirendeltségének orvosi bizottsága, II. fokon az igazgatóság orvosi bizottsága jár el.

A diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia megállapítása iránti kérelem esetén az eljáró orvosi bizottság logopédus szakértő előzetes véleményére alapozva adja ki szakvéleményét. Ennek megfelelően a fenti fogyatékossgok igazolására vonatkozó kérelmeket közvetlenül a Közép-magyarországi Regionális Igazgatóság kirendeltségének célszerű címezni. /1089 Budapest, Vajda P. u. 10/B./

Az I. fokú orvosi bizottság az igénylőt írásban értesíti arról, hogy mely időpontban és címen kell megjelennie a logopédus szakértőnél vizsgálatra. Az idézést a logopédus szakértő minden hónapra elkészített ütemterve figyelembevételével intézi. A vizsgálatot követően a szakértő az írásbeli véleményét megküldi az I. fokú orvosi bizottságnak, amely alapján a bizottság szakvéleményt készít és postázza az igénylőnek.

A hivatkozott jogszabályban nevesített **egyéb fogyatékossgok** esetében /hallás, látás, mozgás fogyatékos stb./ a szakvélemény kiállítására – az ORSZI általános eljárási rendjének megfelelően - I. fokon a **Regionális Igazgatóság Kirendeltségének I. fokú orvosi bizottsága, II. fokon a Regionális Igazgatóság II. fokú bizottsága jogosult.**

A kérelmeket az igénylő állandó lakóhelye szerint illetékes I. fokú orvosi bizottsághoz kell benyújtani. A bizottságok a szakmailag megalapozott véleményezés érdekében igénybe veszik a fogyatékossgai támogatási ügyekben a területen működő szakma szerinti szakértők közreműködését. Az általuk adott előzetes szakmai vélemény figyelembevételével állítják ki a hallgató fogyatékossgáról készült szakvéleményt.

Más országokból magyarországi felsőoktatási intézményekbe jelentkezők esetében a **fogyatékossgot igazoló szakvélemény beszerzése a magyar hatályos jogszabályok rendelkezéseinek megfelelően történhet.**

A fenti eljárásról szóló tájékoztató illetőleg az Igazgatóságok és kirendeltségeik elérhetősége az ORSZI honlapján közvetlenül is megtalálható. www.orszi.hu

Fogyatékossgal élő fiatalok a felsőoktatásban

Hazánkban – a jogi szabályozás terén meghozott pozitív irányú változtatások eredményeként – az elmúlt két évben megduplázódott, vagyis **905 fővel emelkedett** a felsőoktatásban a fogyatékossgal élő hallgatók száma. 2002-ben **271 fő**, míg 2008-ban – az igénybe vehető 50 pont hatásaként –**1176 fő** fogyatékossgal élő hallgató folytatott tanulmányokat a felsőoktatási intézményekben. Annak ellenére, hogy napjainkra az esélyteremtés központi kérdéssé vált, sok fiatal családjuk szociális helyzete vagy saját maga súlyos testi, érzékszervi fogyatékossga tart távol a felsőoktatásban megszerezhető tudás, ezáltal az egyéni felemelkedés lehetőségétől.

Mind a kormányzati, mind a civil szféra próbálja különböző intézkedésekkel ösztönözni a fogyatékossgal élő fiatalokat arra, hogy az érettségi után minél többen folytassák tanulmányaikat a felsőoktatási intézményekben, és ehhez megfelelő tájékoztatást és segítségnyújtást is adni kell számukra. A 237/2006. (XI. 27.) Korm. rendelet 22. § (3) bekezdésében foglaltak alapján **a fogyatékossgal élő jelentkező** minden jelentkezési helyén **50 többletpontra jogosult**.

A segítségnyújtás, az előnyben részesítés kizárólag az előnyben részesítés alapjául szolgáló körülménnyel összefüggésben biztosítható, és nem vezethet alap-és mesterképzésben az oklevél által tanúsított szakképzettség, illetve felsőfokú szakképzésben a bizonyítvány által tanúsított szakképesítés megszerzéséhez szükséges alapvető tanulmányi követelmények alóli felmentéshez.

A fogyatékossgal élő hallgatók tanulmányainak folytatásához **a hátrányokat leküzdő pozitív intézkedéseket csak a hátrány ellensúlyozásáig, kiegyenlítéséig lehet alkalmazni**. A felsőoktatás területén ilyen intézkedések például a tanulmányi és vizsgakedvezmények. A fogyatékossgal élő hallgatók számára kifejezetten kedvező a kreditrendszer, amely módot ad bizonyos - a fogyatékossga miatt nem teljesíthető - tanegységek kiváltására is.

A felsőoktatási intézményekben tanulmányokat folytathatnak a hallássérültek, látássérültek, mozgássérültek valamint beszéd- és más fogyatékossgal élők (különösen súlyos beszédhiba, diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia, kommunikációban akadályozottság).

Kivételt képeznek az értelmi fogyatékosok, akik a felsőoktatási intézményekben nem folytathatnak tanulmányokat!

A jogszabályok egyértelműen előírják azokat az intézkedéseket és speciális szolgáltatásokat, amelyeket a felsőoktatási intézményeknek biztosítani kell a fogyatékossgal élő hallgatók részére. A hallgatójelöltek tájékoztatása, a követelmények ismertetése mellett javasolhatják a szak megváltoztatását, de **fogyatékossguk miatt a felvételre jelentkezésük nem akadályozható meg**.

A felsőoktatási intézményekbe jelentkező fogyatékossgal élő fiatalok mindegyike rendelkezik a szakértői és rehabilitációs bizottság vagy nevelési tanácsadó szakértői véleményével, amelyet már a jelentkezéskor mellékelniük kell a jelentkezési laphoz, amelynek ismeretében az intézményeknek is lehetőségük van felkészülni az akadálymentes fogadásukra.

A hallgatójelöltek már a középiskolai tanulmányaik alatt is bizonyos tantárgyak esetében felmentést kapnak, vagyis kötelességeiket más módon teljesítik, esetleg valamilyen segédeszközt (segédanyagok) használnak, és sérülésüktől függően személyre szabott feltételek között számolnak be tudásukról. A felsőoktatási intézményekben tanulmányokat folytató fogyatékossggal élő hallgatók esetében sem történhet ez másképpen.

A tanulmányaik alatt és a vizsgákon a továbbiakban is élhetnek jogaikkal: *kérhetik az intézmény engedélyét a vizsgák alóli részleges vagy teljes felmentésre, bizonyos tantárgy(ak) kiválthatóságára/cseréjére, valamint a vizsgákon alkalmazható /megengedő/ segítségnyújtásra, segédeszközök használatára.*

Úgy a családnak, mint a hallgatótársaknak, az oktatóknak, az adminisztrációt végző személyeknek, barátoknak arra kell törekedniük, hogy a segítségnyújtás megfelelő irányt mutasson a fogyatékossggal élő hallgatók számára, mert ez által lesznek képesek az önként vállalt tanulmányaikat sikeresen teljesíteni.

Fogyatékossgai típusok

A fogyatékossgai típusok rövid ismertetését annak érdekében tesszük, hogy megfelelő ismereteket nyújtsunk mindazon személyeknek (intézményi koordinátoroknak, oktatóknak, hallgatótársaknak), akik segítik a fogyatékossggal élő hallgatókat, és a velük kapcsolatos feladatok megoldása terén még nem kellően tájékozottak.

A hallássérülés

A hallásfogyatékossg állapot jellegű, organikus illetve funkcionális elváltozás.

Főbb okai:

- öröklődés,
- a magzati életben bekövetkezett fertőzések,
- a születés után fellépő megbetegedések,
- gyógyszerártalom.

A hallássérültek lehetnek *nagyothallók és siketek*.

A nagyothallók – hallókészülékkel vagy anélkül – képesek hallás után kommunikálni. Minél súlyosabb a hallássérülés, annál kevésbé tudja összevetni a környezet beszédét és a saját hangmegnyilvánulásait. A hallássérültek támaszkodnak a szájról olvasásra, vagyis követik a beszélő szájmozgását.

A siketség élettani szempontból a hangérzékelés teljes hiányát jelenti. Nehézséget jelent a beszéd megértése is. A siketek az egymás közötti társalgásnál elsősorban nem a szájról olvasást használják, hanem a siket közösségben kialakult jelnyelvet, ezért is elengedhetetlen a súlyosan hallássérült hallgató esetében – a hallókkal való kommunikáció során – a jelnyelvi tolmács jelenléte, mert így a kommunikáció lényegesen könnyebb.

Hallássérült hallgatók a felsőoktatási intézményekben

A súlyosan hallássérült hallgatók, a „*siketek*” általában nem képesek a nyelvi kommunikációra (artikulátlan a hangképzésük), számukra a választott szakterületük képesítési követelményeinek teljesítése igen nehéz feladat.

Nem hallják az előadó által elmondottakat; jeltolmács segítségével, ennek hiányában hallgató társaik valamint családjuk segítségével szorulnak. A könyvekre, jegyzetekre szorítkozva tudnak csak a vizsgákra felkészülni.

Azok a hallgatók, akiknek enyhébb a hallássérülésük, „*nagyothallók*”, fogyatékoságuk mellett is képesek az érthető beszéd megtanulására, a kommunikációra, és a választott szakterületük képesítési követelményeinek eredményesebb teljesítésére.

Az idegennyelv-tanulás és a nyelvvizsga-kötelezettség alóli mentességet az intézmény csak annak a súlyosan hallássérült (siket) hallgatónak adhat, aki megelőző tanulmányai során is mentességet kapott, illetve fogyatékosága miatt nem képes az idegen nyelv elsajátítására. Intézményi döntés függvénye, hogy kötelezik-e a hallgatót a nyelvvizsga alóli felmentés mellett annak kiváltására. Abban az esetben, ha a hallgató tanult idegen nyelvet, de az idegen nyelvi kommunikációja nem felel meg az elvárásoknak (esetleg érthetetlen a kiejtése), lehetősége van a szóbeli vizsga helyett írásbeli vizsgát tenni. Az informatikai szakos hallgatóknak viszont ismerniük kell a számítógép angol nyelvezetét. (Vizsgát kell tenni az intézmény által előírt követelményeknek megfelelően.)

A vizsgákon alkalmazható segítségnyújtási lehetőségek

- A hallássérült hallgatóknak engedélyezni kell az írásban történő vizsgázást.
- Az érthetőség és a megértés szempontjából a hallássérült hallgatóknak feltett kérdéseket, utasításokat egyidejűleg szóban és írásban is közölni kell.
- A hallgató kérésére természetesen elfogadható és megengedhető a szóban vizsgáztatás is. Ebben az esetben – az artikulációs nehézség miatt – a jelnyelven nem kommunikáló hallgatót a vizsgán úgynevezett orális tolmács segítheti, aki a vizsgázó által elmondottakat, a nehezen érthető mondatokat megismétli.
- A jelnyelvet ismerő hallássérült hallgatók jelnyelvi tolmácsok bevonását igényelhetik.

A jelnyelvi tolmács hangtalanul, jól kivehető szájmozgással ismétli és jelekkel kíséri a hallássérült hallgatónak feltett kérdéseket. Amennyiben a hallássérült hallgató beszéde nehezen vagy nem érthető, akkor a hallgató jelnyelven közölt mondanivalóját hanggal megismétli a hallgatóság felé (vizsgabizottság/vizsgáztató).

- A hallássérült hallgatónál elengedhetetlen a *vizuális szemléltetés*, valamint minden beszámoltatás alkalmával a tanulmányaik során használt *segédeszközök* (értelmező szótár, kalkulátor stb.) használata.
- A vizsgák során a kérdés megválaszolásához szükséges *felkészülési idő* – a nem fogyatékosággal élő hallgatók esetében megállapított időtartamhoz képest – *30%-kal meghosszabbítható*.

Hogyan segíthetjük a hallássérült hallgatókat?

A legjobb, amit a hallássérültekkel tehetünk, hogy ugyanúgy bánunk velük, mint másokkal, csak egy kicsivel több figyelmet fordítunk arra, hogy meg is értsék az általunk elmondottakat.

- Vonjuk be a hallássérült hallgatótársakat is a csoportos beszélgetésekbe, hogy ne érezzék magukat kirekesztetteknek.
- A beszélgetések és előadások során segítsük elő a szájról olvasást, forduljunk feléjük.
- Figyeljünk az artikulációra, törekedjünk a megszokottnál lassabb, hangosabb beszédre.
- Legyünk türelemmel a velük való kommunikáció során.
- Fordítsunk nagy figyelmet a megfelelő világitásra.
- Adjunk segítséget az előadásokon elhangzottak jegyzetelésében.
- Rákérdezéssel győződjünk meg, hogy birtokában vannak-e az elhangzott információknak.

A hallássérült hallgató a felsőoktatási tanulmányai alatt szembesül a kihívásokkal, megtanulja a kommunikációs nehézségeket kezelni, a problémákat megoldani. E tapasztalatokon keresztül megismeri saját erősségeit és gyengeségeit.

A látássérülés

Látássérültnek nevezünk azokat a személyeket, akiknek az egyik, vagy mindkét szemén olyan mértékű a látáscsökkenés, hogy az megakadályozza őket az információszerzésben. Ennek ellenére igyekeznek olyan életet élni, mint látó társaik, de egy-két dolog van, amiben mégis mások.

A látásvesztés leggyakrabban valamilyen szembetegség okozza. A látásvesztés kialakulhat már csecsemőkorban vagy a későbbi életszakaszokban, de gyakori a balesetben elvesztett látás is. A látássérültek – a látáscsökkenésük mértéke szerint – lehetnek ***vakok, vagy gyengénlátók***.

Vakok azok, akik egyáltalán nem látnak, még a fényt sem érzékelik. A vakok általában napszemüveghez hasonló sötét szemüveget viselnek; szembetűnő a bizonytalan, lassú járás; a közlekedésben segítségükre van a fehér bot vagy a vakvezető kutya.

A vakvezető kutyák igaz barátai és segítő társai a látássérülteknek, és sokat segítenek abban, hogy teljes, önálló életet élhessenek.

Gyengénlátók azok, akik látnak ugyan, de nagyon rosszul, esetenként homályosan. A gyengénlátók többsége nagyon vastag szemüveget visel, hogy a lehető legélesebben lássa környezetét, amelyet szemüvege nélkül csak homályosan, elmosódottan érzékelne.

A látássérültek – főleg a vakok – számára a legnagyobb problémát a közlekedés és a helyváltoztatás jelenti. A tájékozódásban, a közlekedésben szinte minden érzékszervükre és az információt adó csatornákra támaszkodniuk kell. A látássérültek számára a hangok, az illatok, a különböző felszínek, felületek jelentenek segítséget és természetesen az önzetlenül segítséget nyújtó embertársak.

Látássérült hallgatók a felsőoktatási intézményekben

A „fehérbotos”, súlyosan látássérült „vak” hallgatók biztonságos közlekedéséhez, a felsőoktatási intézménybe történő bejáráshoz általában szükségük van segítőkre.

E fogyatékosági csoportba tartozó hallgatók csak hallás útján, illetve speciális (Braille) gép vagy speciális számítógép segítségével képesek a választott szakterületük elméleti képzési követelményeinek teljesítésére. Kivételt képeznek a gyakorlati követelmények, amelyek teljesítése alól a súlyosan látásfogyatékos hallgató mentesül, illetve kiválthatja – intézményi döntés alapján – más választott tantárgy elméleti képzési követelményeinek teljesítésével. Nem kötelezhető írásbeli feladatokra, pl. műszaki rajzok elkészítésére, és nem kérhető számon az átalakítás nélküli számítógép használata sem.

A kevésbé sérültek a „gyengénlátók”, akik hallás útján, magas dioptriás szemüveg viselése mellett képesek a választott szakterületük képzési követelményeinek eredményesebb teljesítésére. Kivételt képezhetnek bizonyos gyakorlati követelmények, pl. mezőgazdasági vagy más gép vezetése, illetve műszerekkel, elektromos gépekkel végzett kísérletek. A balesetveszély elkerülése érdekében teljes vagy részleges felmentés adható, erről döntést – a fogyatékoság mértékének ismeretében – az intézmény (Bizottsága) hozhat.

A vizsgákon alkalmazható segítségnyújtási lehetőségek

- A látássérült hallgatóknak szóbeli vizsgalehetőség biztosítása.
- A megfelelő speciális gép mindenkori használata.
- A nehézséget okozó tantárgy helyett egy másik tantárgy választhatósága.
- A kérdések, a tételek hozzáféréseinek biztosítása hangkazettán, lemezen, pontírásban vagy nagyításban.

A látássérült hallgató tanulmányai és vizsgái alatt használható segédeszközök

- Számukra elengedhetetlen a pontírógép vagy a ma már modernebb technikai vívmány a számítógép Braille-kijelzővel és a hozzátartozó beszélő egységgel. Bizonyos feladatok megoldásához nélkülözhetetlen a beszélő zsebszámológép, a latin betűs írógép.
- Tanulmányaikat segíti a hangkazetta, a pontírásban vagy lemezen meglévő szöveggyűjtemények illetve az értelmező kéziszótár, nyelvi szótár. Nagy segítség a domború atlasz, az olvasó-televízió, a gyengénlátóknak a távcőszemüveg, különböző lupék, nagyítók, speciális füzetek.
- Az intézménynek kell biztosítaniuk úgy a tanulmányokhoz, mint a vizsgákhoz a lap és könyvtartókat.
- A hallgató felmentést kaphat a geometriai, szerkesztési feladatok alól, de szóban a szabályok ismerete megkövetelhető. Bizonyos tantárgyakból teljes felmentés is adható, viszont ebben az esetben a tantárgy egy másik tantárggyal helyettesítendő.
- Figyelmet kell fordítani a megfelelő világitásra, főleg a gyengénlátók esetében.

- A vizsgák során a kérdés megválaszolásához szükséges felkészülési idő – a nem fogyatékossgal élő hallgatók esetében megállapított időtartamhoz képest – **30%-kal meghosszabbítható.**

Hogyan segíthetjük a látássérült hallgatókat?

- Feltétlenül vonjuk be a látássérült hallgatótársakat is a csoportos beszélgetésekbe; ne érezzék magukat kirekesztetteknek, mivel a fogyatékossgukból adódóan amúgy is gátlásokkal küzdenek.
- Ismerjük meg és egyenrangú partnerként kezeljük Őket.
- Nyújtunk segítséget az általa látogatott felsőoktatási intézmény területén és környékén való közlekedés megtanulásában.
- Segítsük a közúti közlekedésben a feliratok elolvasásával, a tájékozódáshoz szükséges információ átadásával.
- A „Segíthetek” kérdéssel győződjünk meg arról, hogy az általunk felkínált segítséget szívesen fogadja-e a látássérült hallgató. A segítségnyújtás ne legyen bántó és erőszakos.
- A tanulmányaik alatt – a számukra megfelelően programozott számítógép, az információkat közvetítő képernyőolvasó-hangosbeszélő valamint a hozzá csatlakoztatott Braille-kijelző használata mellett – adjunk támogatást segítőik közreműködésével az előadásokon elhangzottak jegyzetelésében is.

A mozgássérülés

A *mozgássérülés* lehet veleszületett, esetleg a születés folyamán, akár a későbbi életszakaszban, vagy baleset következtében létrejött károsodás: gyakori jellemzőjük a bénulás, a görcsös túlmozgás, a végtaghiány, beszédzavar, amelyeket egyéb sérülések is kísérhetnek.

A *mozgássérültek* – a sérülés fokának megfelelően – mankót, botot, járókeretet vagy kerekesszéket használnak. A mozgássérülteknek ugyanúgy joguk van a normális élethez, mint bármely más embertársuknak.

A mozgássérültek nagy része egyáltalán nem tud egyedül közlekedni, csak segítséggel.

Mozgássérült hallgatók a felsőoktatási intézményekben

A tanulmányok végzése szempontjából lényeges, hogy a tananyag elsajátítása során ne legyen leküzdhetetlen akadály. A kérdés az, hogy a mozgássérült hallgató fizikailag eljut-e az intézménybe. Sajnos még napjainkban is ezzel a legyőzhetetlen akadállyal szembesülnek. Az akadályokat nem csak a mozgássérültség jellege, fokozatai, hanem a közlekedés, a megfelelő építészeti megoldások, az infrastruktúra, a mozgáshoz elegendő tér hiánya jelenti.

A mozgássérült hallgatók segédeszköz (mankó, bot, járókeret, kerekesszék) használatával vagy kísérő segítségével, esetleg a szállítószoigalat igénybevételével, de el tudnak jutni a felsőoktatási intézményekbe. Az akadálymentes környezet biztosítása mellett lift igénybevételével képesek az intézményen belüli helyváltoztatásra.

Arra kell törekedni, hogy a sérült hallgató az akadálymentesített környezetben – segédeszköze használatával – minél önállóbb lehessen.

A mozgáskorlátozottság nem lehet akadálya a képesítési követelmények teljesítésének. Kivételt képeznek a gyakorlati követelmények, ahol a fogyatékoság mértéke határozza meg a gyakorlat teljesítése alóli részleges vagy teljes felmentését, esetleg más tantárggyal történő kiváltását. Ennek eldöntése az intézmények feladata.

A vizsgákon alkalmazható segítségnyújtási lehetőségek

- A mozgáskorlátozott hallgató a gyakorlati követelmények teljesítése alóli részleges vagy teljes felmentést kaphat, illetve lehetősége nyílik annak más formában történő teljesítésére is.
- A hallgató mentesíthető a geometriai, szerkesztési feladatok alól, amennyiben nem tudja a szükséges eszközöket (körzőt, vonalzót) használni.
- Súlyos artikulációs zavar esetén logopédus szakember segítségét lehet kérni, vagy mérlegelendő a szóbeli beszámoltatás írásbelire váltása.
- A hallgató kérésére az írásbeli vizsga szóbelivel is helyettesíthető.
- Írásbeli feladatokhoz szükséges a speciális eszközök biztosítása (speciális füzetek, írógép, számítógép, diktafon használatához speciális segédeszközök).
- A vizsgák során a kérdés megválaszolásához szükséges **felkészülési idő** – a nem fogyatékosokkal élő hallgatók esetében megállapított időtartamhoz képest – **30%-kal meghosszabbítható**.
- Súlyos inkontinencia esetén szükséges a szünetek beiktatása.
- Kerekesszékkal és segédeszközzel is megközelíthető, dönthető, állítható asztallap biztosítása (csúszásgátló felülettel).

Hogyan segíthetjük a mozgássérült hallgatókat?

- Első és nagyon fontos, fogadjuk el a személyiségét.
- Segítsük a közlekedésben, akár vállalva a kíséző szerepét is.
- Vonjuk be a mozgássérült hallgatótársakat is a csoportos beszélgetésekbe, ismerjük meg őket.
- Ügyeljünk arra, hogy a segítségnyújtás során ne érezze magát kiszolgáltatottnak.
- A kerekesszékkal, járókerettel vagy bottal közlekedő hallgatónak az intézményen belüli helyváltoztatás során nagy segítséget jelent, ha a tankönyveket, taneszközöket a segítőtárs szállítja.
- Hagyjuk érvényesülni a mozgássérült emberek jogos igényét, „velük, de ne helyettük”.

A beszéd- és más fogyatékoságról

(súlyos beszédhiba, diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia)

A beszédakadályozottság egyik legjellemzőbb jele, ha hiányzik vagy torzul a hangzó beszéd, zavart lesz a kiejtés; megváltozhat a beszédhangok színezete is. Jelentősen változhat a beszéd ritmusa, ez jelenthet dadogást. Szakemberhez kell fordulni annak megakadályozására, hogy a beszédzavar állandósuljon és nehezítse az életet. Segítség nélkül a beszédzavar egyre súlyosabbá és maradandóvá válik, a megoldás pedig egyre nehezebbé.

A nem kezelt beszédhibák megzavarják az olvasás és írás, a számolás tanulását is, ám ezen túl nehezítik a barátságok, társas kapcsolatok kialakulását. A beszédhibás fiatal szégyelli fogyatékoságát, a kommunikáció zavarát, inkább nem jár társaságba, gátlásossá, visszahúzódná válik. Sokat segíthet a családi szeretet, a megértő barátok mellett a beszédzavar javítására szakosodott szakember segítsége.

A felnőttkorra megmaradó rendellenes beszéd nehezítheti a pályaválasztást, a továbbtanulást, a nyelvtanulást, az elhelyezkedést, de még a családalapítást is. Leggyakrabban előforduló beszédhibák a beszédritmus és kiejtési zavarok.

Beszéd fogyatékos és más pszichés zavarokkal küzdő hallgatók a felsőoktatásban

Azoknak a hallgatóknak, akiknek tanulmányi idejük alatt a **Regionális Igazgatóság Kirendeltségének orvosi bizottsága** diagnosztizálta beszéd- és nyelvi akadályoztatásukat, a felsőoktatási intézmény vezetője megadhatja az alábbi lehetőségeket.

Súlyosan dadogók

- A hallgató a **szóbeli vizsgáztatás helyett írásos anyagot készíthet** valamennyi tantárgyból. Amennyiben a hallgató a szóbeli lehetőséget választja, biztosítani kell számára a többletidőt. (Szükség esetén beszédlassító készülék használata megengedett.)
- A hallgató minősítésekor a vizsgáztató alkalmazza az **elfogadó-megértő értékelést**. (Figyelembe véve a hallgató egyéni beszédállapotát).
- A vizsgák során a kérdés megválaszolásához szükséges **felkészülési idő** – a nem fogyatékos hallgatók esetében megállapított időtartamhoz képest – **30%-kal meghosszabbítható**.

Diszlexia – diszgráfia tüneteivel küzdők

- Az **írásbeli beszámoló szóbeli felelettel**, idegen nyelv esetén az **írásbeli tétel egy plusz szóbeli tétellel kiváltható**.
- Az írásbeli beszámoló elkészítésénél a hallgató tételét számítógépre viheti, ezáltal lehetősége nyílik a helyesírási javítóprogram használatára.
- A különböző tantárgyak szöveges feladatainak megoldására a hallgató többletidőt kaphat.
- Használható **segédeszközök**: írógép, számítógép, helyesírási szótár, értelmező szótár, szinonima szótár.

- A vizsgák során a kérdés megválaszolásához szükséges **felkészülési idő** – a nem fogyatékossgal élő hallgatók esetében megállapított időtartamhoz képest – **30%-kal meghosszabbítható.**

Diszkalkulia tüneteivel küzdők

- Az **írásbeli feladatok** (főleg számításos feladatmegoldások) **szóbeli levezetése** engedélyezhető.
- Beszámoltatáskor engedélyezhető mindazon **segédeszközök használata**, amelyekkel a hallgató a tanulmányai során eddig is dolgozott. (táblázatok, számológép, konfiguráció, mechanikus és manipulatív eszközök)
- A vizsgák során a kérdés megválaszolásához szükséges **felkészülési idő** – a nem fogyatékossgal élő hallgatók esetében megállapított időtartamhoz képest – **30%-kal meghosszabbítható.**

Hogyan segíthetjük a beszéd és más pszichés zavarokkal küzdő hallgatókat?

- Fogadjuk el a személyiségét, gúnyos megjegyzésekkel ne okozunk fájdalmat.
- Ne a hiány foglalkoztasson bennünket, ne az, hogy ő mit nem tud, hanem, hogy mire képes.
- Alkalmazkodjunk beszédtempójához, és bátorítólag hassunk a beszédkedvére.
- Segítsünk neki, hogy a közösségben könnyebben oldódjon.
- A segítőszándék legyen tapintatos, de ne tolakodó.
- Segítségünkkel a beszédben akadályozott személyt kevesebb szorongás, bánat és félelem érheti.

Az autizmus

Az autizmus egy veleszületett állapot. Annak ellenére, hogy valaki autista, testileg egészséges lehet. Ez a veleszületett állapot nagyon sok problémát okoz annak, aki ebben szenved, ugyanis egész élete eltér az egészséges emberektől. Személyiségük károsodik és általában másként fejlődnek, mint egészséges társaik.

Az autizmus nem olyan szembetűnő, mert a külső jelekből nem, csak a viselkedésből lehet rá következtetni. Minden autista más és más, bár előfordulnak közöttük hasonló vonások, de eltérőek lehetnek a súlyossági fokok. **Az autisták számos nehézséggel küzdenek, amelyek egészséges embereknek nem jelentenek problémát.**

Ezek a nehézségek három nagy csoportra oszthatók:

- szociális nehézségek,
- a beszéd és kommunikáció zavar,
- merev gondolkodás és cselekvés.

Autisták a felsőoktatásban

Az autisták között is előfordul, hogy egy valamiben sokkal jobbak, mint az átlagos ember. Ezeket a kiemelkedően jó képességeket szigetszerű képességeknek is szokták nevezni.

Bizonyos képességekben néha felülmúlják a velük azonos életkorú, egészségesen fejlődő társaikat. Előfordulhat, hogy nagyon jó emlékezzel, rendkívüli rajzkészséggel és kiemelkedő számolási készséggel rendelkeznek. Ezeknek a kiemelkedő készséggel rendelkező autista fiataloknak adott a lehetőség felsőfokú tanulmányok folytatására.

Hogyan segíthetünk az autistáknak?

- Mindig szólítsuk a nevén és fogadjuk el a személyiségét.
- Viselkedjünk vele barátságosan és legyünk türelmesek.
- Amennyiben furcsán és feltűnően kezdene el viselkedni, akkor úgy kell tenni, mintha nem vennénk tudomást róla.
- Ne várjuk el tőle, hogy Ő alkalmazkodjon hozzánk, nekünk kell azt megtenni.
- Kérdéseinkkel, viselkedésünkkel ne okozzunk meglepetést, mert ez egy autistánál hirtelen változást hozhat a viselkedésében.

A vizsgákon alkalmazható segítségnyújtási lehetőségek

- Az autista hallgató esetében is **alkalmazhatók** – a szakvélemény és a kérelme alapján – **az egyéb fogyatékossgal élőknek meghatározott kedvezmények**.
- A vizsgákon a felkészüléshez **hosszabb időt kell** biztosítani.

A fogyatékossgal élő hallgatók jogai

A hallgató fogyatékossgára tekintettel, szakvélemény alapján kérheti a tanulmányi kötelezettségek illetve a vizsgák teljesítése alóli részleges vagy teljes felmentését vagy azok más módon történő teljesítését.

A fogyatékossgal élő hallgató igénybe veheti - a fogyatékossga típusa és mértéke szerint - az intézmény által biztosított illetve az intézmény által nem biztosított, de más módon rendelkezésre álló személyi és technikai segítségnyújtást és szolgáltatásokat.

A felsőoktatási intézmények feladatai

- A fogyatékossga típusa szerinti feltételek biztosítása; az akadálymentes környezet kialakítása, amely nem csak a rámpák kiépítését kell hogy jelentse, hanem pl., az előadó termék felszerelését indukcióshurokkal, vagyis olyan segítő eszközök meglétét, amelyek hozzájárulnak a fogyatékossgal élő hallgatók tanulmányainak sikerességéhez.
- Az intézmény szervezeti és működési szabályzatában meghatározottak szerint végzi a fogyatékossgal élő hallgatókkal kapcsolatos feladatokat, biztosítja a mentori, koordinátori jelenlétet; elbírálja a segítségnyújtásra, mentességre és kedvezményekre irányuló kérelmeket.

Az intézményi koordinátor

A koordinátor megjelölés kifejezi, hogy nem magának az e feladatra megbízott személynek (oktatónak) kell valamennyi ügyben közvetlenül eljárni és a segítséget személyesen megadni.

Részt vesz a Fogyatékosügyi Bizottság munkájában, a fogyatékossgal élő hallgatók által benyújtott felmentési kérelmek elbírálásában, megszervezi a segítségnyújtás különböző formáit.

A koordinátor feladatai

- Az intézményekben tanulmányokat folytató fogyatékossgal élő hallgatók folyamatos nyilvántartása.
- Egyéni konzultációk során a hallgatók megismerése.
- A fogyatékossgal élő hallgatók egyedi szükségleteinek számbavétele, tájékoztatás, tanácsadás és segítségnyújtás.
- A fogyatékossgal élő hallgatók által igényelt konzultációs lehetőségek megszervezése.
- A tanulmányi és vizsgaidőszakban alkalmazható segítségnyújtási valamint konzultációs lehetőségek biztosítása.
- Javaslatot tesz a normatív támogatás felhasználására, a speciális tárgyi eszközök beszerzésére.
- Segítséget nyújt a hallgatóknak a tanulmányaik során felmerülő egyéni problémák megoldásában.

Örömteli a fogyatékossgal élő hallgatók folyamatosan növekvő száma, melynek hatása, hogy a jelenlegi rendszerben egyre nehezebbé válik a koordinátorok feladatellátása.

Elérendő cél az is, hogy a koordinátori feladatokat az oktatók közül olyan személy lássa el, aki előzetes tanulmányai vagy saját oktatói tevékenysége – esetleg személyes érintettsége folytán – megfelelő tapasztalatokkal is rendelkezik.

A fogyatékos normatíva

Az intézmények a fogyatékos normatívából biztosíthatják a személyi segítők, jelnyelvi tolmácsok díjazását valamint a tanulmányok segítését szolgáló eszközök beszerzését. A fogyatékossgal élő hallgatók után járó normatívát bármely képzési formában tanulmányokat folytató hallgató után megkaphatja a felsőoktatási intézmény. A normatív támogatás összegét az 50/2008. Korm. rendelet határozza meg, amely jelenleg **120. 000 Ft/fő/év**.

(Az intézmények éves költségvetésében nevesített jogcímen szerepel a fogyatékossgal élők kiegészítő normatív támogatásra rendelkezésre álló összeg. Az év végi elszámolás keretében az intézményeknek (a létszám alapján) kell megállapítani az éves jogosult normatív támogatás összegét, melynek ismeretében kerülhet sor a kiegészítő normatív támogatás-különbözet rendezésére).

A normatíva felhasználásának lehetőségei

- Személyi segítők igénybevételének finanszírozására, aki lehet: hallgatótárs, szülő, rokon vagy felkért szolgáltató által kirendelt személy.
- A szükséges technikai, speciális eszközök beszerzésére, vásárlása, mely lehet például: pontírógép vagy a ma már modernebb technikai vívmány a számítógép Braille-kijelzővel és a hozzátartozó beszélő egységgel, beszédlassító készülék, írógép, számológép, konfiguráció, indukciós hurok.

Jogszabályi háttér; a fogyatékossgal élő hallgatókra vonatkozó rendelkezések

A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény

39.§ (7) bekezdés c) pontja

A Kormány előnyben részesítési követelményt állapíthat meg a fogyatékossgal élő jelentkezők csoportjához tartozók részére azzal, hogy az előnyben részesítés kizárólag az előnyben részesítés alapjául szolgáló körülménnyel összefüggésben biztosítható, és nem vezethet az alap és mesterképzésben az oklevél által tanúsított szakképzettség, illetve felsőfokú szakképzésben a bizonyítvány által tanúsított szakképesítés megszerzéséhez szükséges alapvető tanulmányi követelmények alóli felmentéshez.

44.§ (1) bekezdés

Ha a felsőoktatási intézmény a felvételi kérelem elbírálásához e törvény felhatalmazása alapján vizsgán való részvételt ír elő, fogyatékossgal élő jelentkező esetén a középiskolai tanulmányok során nyújtott mentesítést, a vizsgázás sajátos formáját biztosítani kell. Megilleti ez a jog azt is, akinek a középiskolai tanulmányai során nem biztosítottak ilyen lehetőségeket, de igazolja, hogy fogyatékossgal élő.

44.§ (3) bekezdés

A fogyatékossgal megállapításának és igazolásának rendjét a Kormány határozza meg.

46.§ (3) bekezdés f) pontja

A hallgató joga, hogy a felsőoktatási intézményben biztonságban, egészséges környezetben folytathassa tanulmányait, továbbá tehetségétől, képességétől, érdeklődésétől függően segítséget kapjon a tanulmányaihoz, a pályakezdéshez, e körben különösen, hogy állapotának, személyes adottságának, fogyatékossgának megfelelő ellátásban részesüljön.

147.§ (8) bekezdés

Fogyatékossgal élő hallgató: az a hallgató, aki *testi, érzékszervi, beszéd fogyatékos, autista, megismerés és viselkedésfejlődési rendellenességű*.

79/2006. (IV. 5.) Korm. rendelet
a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény egyes rendelkezéseinek
végrehajtásáról

A rendelet hatálya

1. § E rendelet hatálya a felsőoktatási törvény 3. §-ában meghatározott természetes és jogi személyekre, jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetekre, valamint az általuk folytatott tevékenységekre terjed ki.

Előnyben részesítési követelmények
[az Ftv. 39. §-ának (7) bekezdéséhez]

18. § (1) A fogyatékossgal élő hallgató számára - kérelmére - a felsőoktatási intézmény a tanterv előírásaitól részben vagy egészében eltérő követelményeket állapíthat meg, illetve - figyelemmel a felsőoktatási törvény 39. §-ának (7) bekezdésére - azok teljesítésétől eltekinthet.

(2) Mozgáskorlátozott hallgató esetében:

- a) biztosítani kell - a szabályzatban foglaltak alapján - a gyakorlati követelmények teljesítése alóli részleges vagy teljes felmentést, illetve annak más formában történő teljesítését,
- b) helyettesíteni lehet az írásbeli vizsgát szóbelivel, a szóbeli vizsgát írásbelivel,
- c) a hallgató mentesíthető a geometriai, szerkesztési feladatok alól, ha nem tudja a szükséges eszközöket használni, de szóban a szabályok ismerete megkövetelhető,
- d) lehetővé kell tenni az írásbeli feladatok megoldásához szükséges speciális eszközök (különösen speciális füzetek, írógép, számítógép), valamint kerekesszékekkel, továbbá más segédeszközzel is megközelíthető, dönthető, állítható csúszásmentes felülettel ellátott asztallap használatát,
- e) szükség esetén a nem fogyatékossgal élő hallgatókra vonatkozóan megállapított felkészülési időnél hosszabb felkészülési időt, illetve személyi segítőt kell biztosítani.

(3) Hallássérült (siket, nagyothalló) hallgató esetében:

- a) a szóbeli vizsga helyett biztosítani kell az írásbeli vizsgalehetőséget,
- b) a súlyosan hallássérült (siket) hallgató az államilag elismert nyelvvizsga követelménye alól is felmentést kaphat,
- c) aki fogyatékossga miatt nem képes az államilag elismert „C” típusú nyelvvizsga szóbeli követelményeinek teljesítésére, felmentést kaphat az „A” típusú (szóbeli) nyelvvizsga letétele alól,
- d) a hallgató kérésére a szóbeli vizsgáztatás esetén jelnyelvi tolmácsot kell biztosítani,
- e) az érthetőség és a megértés szempontjából a feltett kérdéseket, utasításokat egyidejűleg szóban és írásban is meg kell jeleníteni a hallgató részére,
- f) minden vizsgáztatás alkalmával szükséges a segédeszközök (pl. értelmező szótár, kalkulátor), a vizuális szemléltetés biztosítása,
- g) szükség esetén a nem fogyatékossgal élő hallgatók esetében megállapított felkészülési időnél hosszabb felkészülési időt kell biztosítani.

(4) Látássérült (vak, gyengénlátó) hallgató esetében:

- a) az írásbeli vizsgák helyett a szóbeli vizsga lehetőségét, illetve az írásbeli számonkérés esetén speciális technikai eszközök használatát biztosítani kell,
- b) aki fogyatékosága miatt nem képes az államilag elismert „C” típusú nyelvvizsga írásbeli követelményeinek teljesítésére, felmentést kaphat a „B” típusú (írásbeli) nyelvvizsga letétele alól,
- c) a fogyatékosága miatt egyes gyakorlati követelmények teljesítése alól felmentést kaphat, illetve a gyakorlati követelmények teljesítése megfelelő (nem gyakorlati) követelmények teljesítésével helyettesíthető,
- d) a hallgató mentesíthető a geometriai, szerkesztési feladatok alól, de szóban a szabályok ismerete megkövetelhető,
- e) a kérdések, tételek hangkazettán, lemezen, pontírásban vagy nagyításban történő hozzáférhetőségét, megfelelő világitást, személyi segítőt, illetve szükség esetén a nem fogyatékosággal élő hallgatók esetében megállapított felkészülési időnél hosszabb felkészülési időt kell biztosítani.

(5) Beszéd- és más fogyatékos (különösen súlyos beszédhiba, diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia) hallgató esetében:

- a) a súlyos beszédhibás hallgató a szóbeli vizsga helyett írásbeli vizsgát tehet valamennyi vizsgatárgyból; amennyiben a hallgató a szóbeli vizsgalehetőséget választja, úgy számára a nem fogyatékosággal élő hallgatók esetében megállapított felkészülési időnél hosszabb felkészülési időt kell biztosítani;
- b) a diszlexiás - diszgrafiás hallgató
  - ba) írásbeli vizsga helyett szóbeli vizsgát vagy szóbeli helyett írásbeli vizsgát tehet,
  - bb) ha fogyatékosága miatt nem képes az államilag elismert „C” típusú nyelvvizsga írásbeli követelményeinek teljesítésére, felmentést kaphat a „B” típusú (írásbeli) nyelvvizsga letétele alól,
  - bc) ha fogyatékosága miatt nem képes az államilag elismert „C” típusú nyelvvizsga szóbeli követelményeinek teljesítésére, felmentést kaphat az „A” típusú (szóbeli) nyelvvizsga letétele alól,
  - bd) a hallgatónak írásbeli vizsga esetén a nem fogyatékosággal élő hallgatók esetében megállapított felkészülési időnél hosszabb felkészülési időt kell biztosítani,
  - be) részére az írásbeli beszámolóknál a számítógép használata megengedett,
  - bf) részére a vizsga esetén a szükséges segédeszközöket (pl. írógép, helyesírási szótár, értelmező szótár, szinonima szótár) biztosítani kell;
  - bg) ha fogyatékosága miatt nem képes az államilag elismert „C” típusú nyelvvizsga szóbeli és írásbeli követelményeinek teljesítésére, felmentést kaphat a nyelvvizsga letétele alól.
- c) a diszkalkuliás hallgató a számítási feladatok alól felmentést kaphat, esetében a vizsgák alkalmával engedélyezhető mindazon segédeszközök használata, amelyekkel a hallgató a tanulmányai során korábban is dolgozott (táblázatok, számológép, konfiguráció, mechanikus és manipulatív eszközök), továbbá hosszabb felkészülési időt lehet számára biztosítani.

(6) Az autista hallgató esetében a szakvélemény és a kérelme alapján a (2)-(5) bekezdésben meghatározott kedvezmények alkalmazhatók.

(7) A (2)-(6) bekezdésekben a felkészüléshez biztosítható hosszabb felkészülési idő a nem fogyatékossgal élő hallgatók esetében megállapított időtartamhoz képest legfeljebb 30%-kal hosszabbodhat meg.

A fogyatékossgal megállapításának és igazolásának rendje
[az Ftv. 44. §-ának (3) bekezdéséhez]

19. § (1) A fogyatékossgal élő hallgató fogyatékossgának típusát és mértékét, annak végleges vagy időszakos voltát szakvéleménnyel igazolja.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott szakvélemény kiadására

a) amennyiben a jelentkező fogyatékossga már a közoktatási tanulmányai során is fennállt, és erre tekintettel a tanulmányai és az érettségi vizsga során kedvezményben részesült, a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvényben meghatározott szakértői bizottság;

b) amennyiben a fogyatékossgát később állapították meg az Országos Rehabilitációs és Szociális Intézet jogosult.

(4) A (2) bekezdés a) pontja szerinti esetben a hallgató a felsőoktatási intézmény szabályzatában meghatározott módon nyújtja be azoknak a közoktatási intézmény által kiállított dokumentumoknak - az intézmény által hitelesített - másolatát, melyek igazolják, hogy fogyatékossga a középfokú tanulmányai során fennállt és emiatt kedvezményben részesült.

A fogyatékossgal élő hallgatók tanulmányaival kapcsolatos elvek
[az Ftv. 61. §-ának (2) bekezdéséhez]

20. § (1) A hallgató fogyatékossgára tekintettel - a 19. § (1) bekezdése szerinti - szakvélemény alapján kérheti a tanulmányi kötelezettségek teljesítése, illetve a vizsgák alóli részleges vagy teljes felmentését vagy azok más módon történő teljesítésének engedélyezését.

(2) A felsőoktatási intézmény szervezeti és működési szabályzatában meghatározottak szerint:

a) bírálja el a fogyatékossgal élő hallgatók segítségnyújtásra, mentességre és kedvezményekre irányuló kérelmeit,

b) látja el feladatát és kerül megbízásra a fogyatékossgal élő hallgatók segítségét intézményi részről irányító koordinátor,

c) veheti igénybe a fogyatékossgal élő hallgató - a fogyatékossga típusa és mértéke szerint - az intézmény által biztosított, illetve az intézmény által nem biztosított, de más módon rendelkezésre álló személyi és technikai segítségnyújtást és szolgáltatásokat,

d) használhatja fel a fogyatékossgal élő hallgató a speciális jegyzet, illetve jegyzetet helyettesítő, más módszerű felkészülést segítő technikai eszközök esetében a tankönyv- és jegyzettámogatást.

(3) A (2) bekezdés b) pontja szerinti koordinátor feladata:

a) részvétel a fogyatékossgal élő hallgatók által benyújtott, a (2) bekezdés a) pontja szerinti kérelmek elbírálásában és nyilvántartásában,

b) kapcsolattartás a fogyatékossgal, élő hallgatókkal, azok személyes segítőivel,

c) a fogyatékossgal élő hallgatók tanulmányai, vizsgái során alkalmazható segítségnyújtási lehetőségek biztosítása, illetve szorgalmi időszakban a fogyatékossgal élő hallgatók által igényelt konzultációs lehetőségek megszervezése,

d) javaslattétel a fogyatékossgal élő hallgatók tanulmányainak segítségét szolgáló normatív támogatás felhasználására, a segítségnyújtáshoz szükséges tárgyi eszközök beszerzésére.

A tájékoztató anyagot készítette: Andrásné Dr. Teleki Judit
szakmai főtanácsadó